

Nationella trygghetsundersökningen – uppföljningsintervjuer 2024

En redovisning av omständigheter kring brottshändelser

NTU Kortanalys
2025:2

brå

Författare: Emelie Helldén

urn:nbn:se:bra-1224

ISSN 1100-6676

© Brottsförebyggande rådet 2025

Brottsförebyggande rådet, Box 1386, 111 93 Stockholm

Telefon: 08-527 58 400, e-post: registrator@bra.se, www.bra.se

Innehåll

Sammanfattning	3
Omständigheter kring brottshändelsen	3
Inledning	5
Urval och metod.....	5
Resultat	6
Resultatredovisning på händelsenivå.....	6
Tolka resultaten	7
Misshandel.....	7
Hot	12
Sexualbrott.....	18
Rån	21
Referenser.....	24
Bilagor	25
Bilaga 1 Metod	25
Bilaga 2 Definition av brottstyper	32
Bilaga 3 Frågor i uppföljningsintervjuerna för NTU	33
Bilaga 4 Internt bortfall	36

Sammanfattning

Den här kortanalysen omfattar ett urval av resultat från uppföljningsintervjuerna till Nationella trygghetsundersökningen (NTU) 2024. Intervjuerna gjordes med ett urval av personer i åldrarna 16–84 år, som i enkätundersökningen för NTU 2024 uppgivit att de hade utsatts för brott under 2023. Syftet med intervjuerna var att få fördjupad kunskap om omständigheter kring utsattheten för olika typer av brott.

I enkätundersökningen för NTU har frågorna som avser utsatthet för brott till stor del formulerats utefter den juridiska definitionen av ett visst brott. Enkätsvaren bygger dock enbart på respondenternas uppfattning av vad som skett. Det är därför möjligt att händelser som fångas upp i undersökningen inte skulle vara att betrakta som brott i juridisk mening. Likaså finns det risk för att undersökningen inte fångar upp händelser som utgör brott i juridisk mening, eftersom det finns många faktorer som påverkar ifall en händelse uppges i undersökningen eller inte. Följaktligen är de begrepp som används i rapporten inte nödvändigtvis synonyma med hur man ser på ett visst brott ur ett juridiskt perspektiv.

Uppföljningsintervjuer har genomförts i sin nuvarande form varje år sedan 2019. De resultat som presenteras i den här kortanalysen gäller brottstyperna misshandel, hot, sexualbrott¹ och rån, och beskriver olika omständigheter kring de brotts handlingar som personer i åldrarna 16–84 år uppgett att de utsattes för under 2023.

Omständigheter kring brotts handlingen

Gärningspersonens kön

Gärningspersonen var en man i majoriteten av brotts handlingarna 2023, oavsett vilken av brotts handlingarna misshandel, hot, sexualbrott eller rån som studeras. Störst är andelen vid sexualbrott mot kvinnor.

Gärningspersonens ålder

En stor andel av brotts handlingarna 2023 begicks av en gärningsperson i åldern 18–34 år. Det var fallet i nästan två tredjedelar av samtliga rån, och när kvinnor utsattes för sexualbrott gällde det över hälften av handlingarna. Sett till brotts handlingarna misshandel och hot utsattes män av en gärningsperson i den här åldersgruppen i nästan hälften av handlingarna.

¹ Observera att sexualbrott innefattar ett brett spektrum av brott – alltifrån lindrigare brott såsom kränkande sexuella kommentarer, till mycket allvarliga brott såsom våldtäkt. För mer information se bilaga 2.

Även när kvinnor utsattes för misshandel var gärningspersonen oftast 18–34 år. Hot mot kvinnor sticker dock ut då majoriteten av händelserna i stället begicks av en gärningsperson i åldern 35–64 år. Gemensamt för samtliga fyra brottstyper är att det var mycket ovanligt att gärningspersonen var 65 år eller äldre.

Relation till gärningspersonen

Gärningspersonen var oftast en okänd person när män utsattes för misshandel eller hot 2023. Det var också fallet när kvinnor utsattes för hot eller sexualbrott, medan när kvinnor utsattes för misshandel var gärningspersonen i stället oftast en vän eller bekant, följt av en partner eller före detta partner. Vid rån var gärningspersonen helt okänd i majoriteten av händelserna.

Alkohol- eller drogpåverkan

Det var 2023 vanligare att gärningspersonen var påverkad av alkohol eller någon drog än att gärningspersonen inte var det, när män utsattes för hot eller misshandel. I de fall av hot och misshandel där den utsatta var en kvinna var det i stället vanligare att gärningspersonen inte var påverkad.

Sett till sexualbrott mot kvinnor var det något vanligare att gärningspersonen var påverkad än att gärningspersonen inte var det, här rör det sig dock om små skillnader. Vid rån var det i princip lika vanligt att gärningspersonen var påverkad som att personen inte var det. Något som också bör noteras är att det är relativt vanligt att den utsatta inte vet om gärningspersonen var påverkad eller inte vid händelsen, oavsett vilken av de fyra brottstyperna som studeras.

Typ av brottsplats

Allmän plats var över lag den vanligast förekommande brottsplatsen vid misshandel, hot, sexualbrott och rån 2023. Majoriteten av samtliga rån skedde på en allmän plats, likaså en majoritet av hoten mot män samt ungefär hälften av misshandelshändelserna mot män. Även när kvinnor utsattes för hot eller sexualbrott skedde det oftast på en allmän plats, medan när kvinnor utsattes för misshandel var brottsplatsen i stället oftast en bostad.

Anmälningsbenägenhet

De flesta brottshändelserna under 2023 uppges inte ha anmälts till polisen. Anmälningsbenägenheten var störst vid rån, medan minst andel polisanmälda händelser syns när kvinnor utsattes för sexualbrott. Andelen polisanmälda händelser av misshandel var större när den utsatta var en man än när den utsatta var en kvinna. Vad det gäller anmälningsbenägenheten vid hot syns relativt små skillnader mellan könen.

Inledning

Den här kortanalysen syftar till att redovisa ett urval av resultaten från de uppföljningsintervjuer som genomfördes inom ramen för Nationella trygghetsundersökningen (NTU) 2024. För att kunna studera resultat för flera år redovisas även resultat från uppföljningsintervjuerna till NTU 2019–2024 i kortanalysens tabellbilaga, som kan laddas ner från Brås webbplats www.bra.se.

Syftet med uppföljningsintervjuerna är att få fördjupad kunskap om omständigheterna kring olika typer av brott. Det är inte alla brottstyper och brottsutsatta som ingår i uppföljningsintervjuerna. I stället har telefonintervjuer gjorts med ett urval av de personer som i enkätundersökningen till NTU uppgett att de utsatts för ett urval av brottstyper under föregående kalenderår, och som uppgett sitt telefonnummer för vidare kontakt.

Eftersom alla brott inte kommer till polisens kännedom kan den här kortanalysen bidra med ytterligare kunskap om omständigheter kring utsatthet för dessa brott. Kunskapen från uppföljningsintervjuerna kan hjälpa rättsväsendet med vilka brottsförebyggande och brottsbekämpande åtgärder som behöver prioriteras.

Urval och metod

Urvalet till uppföljningsintervjuerna 2024 var 2 500 personer, och det var 1 984 som deltog i telefonintervjuerna. Dessa personer fick svara på olika frågor om enskilda brottsändelser de utsatts för under 2023. I de fall personen utsatts för fler än en (1) händelse under 2023 ställdes det frågor om maximalt 3 händelser.

En övergripande beskrivning av metoden för uppföljningsintervjuerna till NTU 2024 finns i bilaga 1. För den som är intresserad av en mer detaljerad beskrivning av undersökningens genomförande samt den kvalitetsbedömning av datamaterialet som gjordes i samband med uppföljningsintervjuerna 2019 hänvisas till en tidigare publicerad kortanalys (Brå 2020).

Resultat

I det här kapitlet redovisas resultaten från uppföljningsintervjuerna 2024, och de avser utsatthet för brott under 2023. Resultaten beskriver olika omständigheter vid utsatthet för misshandel, hot, sexualbrott och rån. De omständigheter som redovisas är:

- gärningspersonens kön och ålder
- den utsattas relation till gärningspersonen
- om gärningspersonen var påverkad vid tillfället
- vilken typ av plats brottet skedde på
- andelen händelser som uppges ha anmälts till polisen.²

Fokus för resultatredovisningen är att beskriva mönster och eventuella nivåskillnader kring omständigheterna vid de brottstyper som undersökts.³ Resultat från uppföljningsintervjuerna 2019–2023 beskrivs på en övergripande nivå, och dessa redovisas även i den här kortanalysens tabellbilaga, som kan laddas ner från Brås webbplats.

Resultatredovisning på händelsenivå

Redovisning av resultaten görs på händelsenivå, vilket innebär att resultaten beskriver brottsändelser. Så långt det är möjligt är resultaten uppdelade på om händelserna drabbade män eller kvinnor.⁴ Det innebär att sexualbrott mot män samt rån uppdelade på kön inte redovisas, eftersom händelserna är för få.⁵ Resultaten som handlar om gärningspersonen avser alltid en (1) gärningsperson per händelse.

Vidare sker redovisningen av olika omständigheter kring brottsändelserna i huvudsak av sammanslagna svarsalternativ, där två eller fler svarsalternativ har slagits ihop. Som ett exempel är redovisningen av brottsplatsen Bostad en sammanslagning av svarsalternativen: I din egen bostad, I en bostad som tillhörde den som utsatte dig, Någon annans bostad.

² I bilaga 3 redovisas de intervjufrågor som ligger till grund för resultaten.

³ Skillnader som lyfts fram i rapporten är inte nödvändigtvis statistiskt säkerställda.

⁴ Avser juridiskt kön.

⁵ Resultat redovisas enbart om antalet händelser i materialet uppgår till minst 100. Gränsen har dragits för att 1 procent ska motsvara minst en händelse.

Tolka resultaten

Vid tolkning av resultaten är det viktigt att ta hänsyn till att uppföljningsintervjuerna till NTU dras med vissa osäkerheter som påverkar resultatens tillförlitlighet. Det handlar bland annat om att det enbart är ett urval av brottsutsatta personer och brottshändelser som ingår, samt att inte alla svarar på undersökningen, så kallat externt bortfall. Det kan medföra en snedvridning av resultaten. För att minska risken för snedvridning, och för att resultaten ska bli så tillförlitliga som möjligt, används vikter vid framtagandet av resultaten som kompenserar för bortfallet. Se bilaga 1, avsnittet Begränsningar och tolkning av resultatet.

Dock finns andra osäkerhetskällor som vikterna inte kan ta hänsyn till, exempelvis mätfel. Eftersom intervjuerna besvaras av individer påverkas resultaten exempelvis av vad individerna har för uppfattning och minnesbild av händelsen samt deras vilja att berätta om sin utsatthet. Det kan leda till över- eller underrapportering i olika grad. Exempelvis är det sannolikt vanligare med underrapportering vad det gäller brott som anses särskilt integritetskränkande, eller där gärningspersonen är en närstående.

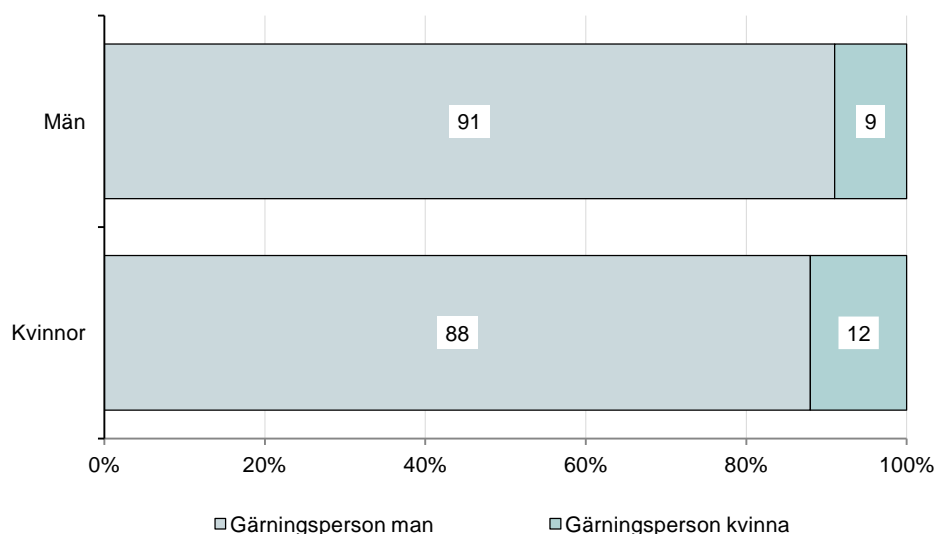
Sammanfattningsvis bör därmed resultaten inte tolkas som exakta nivåer utan som en indikator sett till mönstren i omständigheterna vid dessa brottstyper. Vidare bör jämförelser mellan enstaka år tolkas med försiktighet eftersom resultaten baseras på ett relativt litet underlag och risken för att slumpmässiga variationer har en inverkan på resultaten därmed är större.

Misshandel

Gärningspersonens kön vid misshandel

Gärningspersonen uppges ha varit en man i majoriteten av de misshandelshändelser som såväl män (91 %) som kvinnor (88 %) utsattes för 2023, se figur 1. Att gärningspersonen var en kvinna var fallet i 9 procent av händelserna som män utsattes för, och 12 procent av händelserna som kvinnor utsattes för. Samtliga år (2018–2023) har majoriteten av händelserna begåtts av en man. Se tabell 1 i tabellbilagan.

Figur 1. Gärningspersonens kön vid misshandel 2023, enligt uppföljningsintervjuerna för NTU 2024. Andel händelser av totalt antal händelser, särredovisning utifrån de utsattas kön.

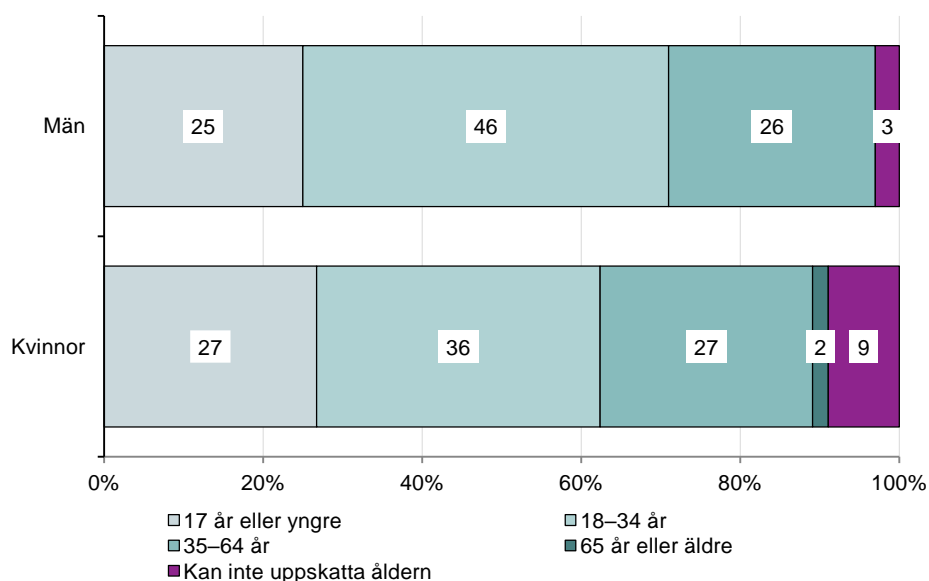
Gärningspersonens ålder vid misshandel

Störst andel av misshandelshändelserna 2023 begicks av en gärningsperson i åldern 18–34 år, det gäller 46 procent av händelserna som män utsattes för och 36 procent av händelserna som kvinnor utsattes för, se figur 2. Därefter var det ungefär lika, eller lika vanligt, att gärningspersonen var 35–64 år som 17 år eller yngre (25 respektive 26 % av händelserna när den utsatta var en man, och 27 % vardera när den utsatta var en kvinna).

Minst vanligt var det att personen var 65 år eller äldre, där andelen händelser bland utsatta kvinnor är 2 procent medan bland män är antalet händelser så litet att andelen är avrundad till 0 procent. Utsatta kvinnor kunde inte uppskatta åldern på gärningspersonen i 9 procent av fallen, medan andelen bland män är 3 procent.

Studeras resultaten för flera år (2018–2023), framgår det att det nästan samtliga år har varit vanligast att gärningspersonen var 18–34 år när män utsattes, se tabell 5 i tabellbilagan. Annars är det svårt att urskilja något tydligt mönster, och särskilt när den utsatta är en kvinna, då fördelningen av gärningspersonens ålder har varierat mellan åren.

Figur 2. Gärningspersonens ålder vid misshandel 2023, enligt uppföljningsintervjuerna för NTU 2024. Andel händelser av totalt antal händelser, särredovisning utifrån de utsattas kön.

Relation till gärningspersonen vid misshandel

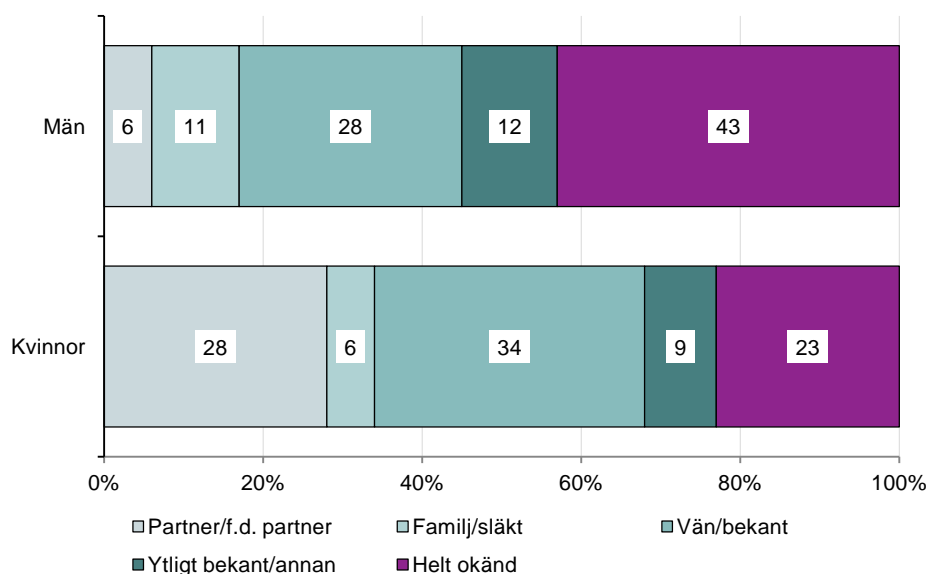
Under 2023 var det 43 procent av händelserna som män utsattes för som uppges ha begåtts av någon som var helt okänd för den utsatta, vilket skiljer sig från de händelser som kvinnor utsattes för där 23 procent uppges ha begåtts av en okänd person, se figur 3.

Näst vanligast när män utsattes var att gärningspersonen var en vän eller bekant (28 %), vilket i stället var den vanligaste relationen till gärningspersonen när kvinnor utsattes (34 %). Vidare utsattes kvinnor i större utsträckning av en partner eller före detta partner jämfört med män (28 respektive 6 %).

Att gärningspersonen var en ytligt bekant eller annan var fallet i 12 procent av händelserna när män utsattes och 9 procent av händelserna när kvinnor utsattes. Att gärningspersonen var en familjemedlem eller släkting var vanligare när den utsatta var en man jämfört med en kvinna (11 respektive 6 %).

Studerar flera år (2018–2023) framgår det att kvinnor oftast utsätts för misshandel av en vän eller bekant, alternativt av en partner eller före detta partner, medan män oftast utsätts av en okänd person. Se tabell 9 i tabellbilaga.

Figur 3. Relation till gärningspersonen vid misshandel 2023, enligt uppföljningsintervjuerna för NTU 2024. Andel händelser av totalt antal händelser, särredovisning utifrån de utsattas kön.

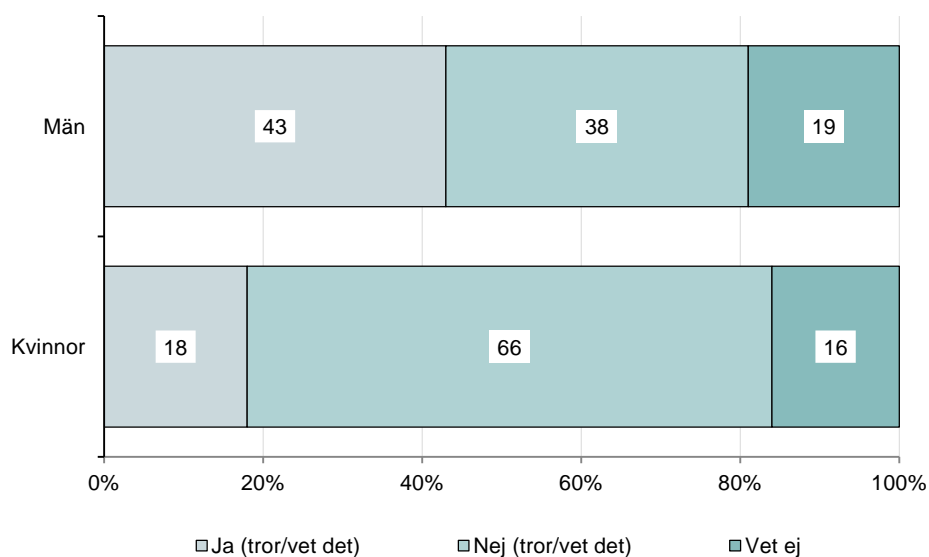

Alkohol- eller drogpåverkan vid misshandel

Män utsatta för misshandel 2023 uppger att de tror eller vet att gärningspersonen var påverkad av alkohol eller någon drog vid 43 procent av händelserna, och inte påverkad vid 38 procent av händelserna, se figur 4. När kvinnor utsattes för misshandel var det betydligt vanligare att gärningspersonen inte var påverkad, det gäller 66 procent av händelserna, medan andelen händelser där gärningspersonen var påverkad uppgår till 18 procent. Andelen händelser där den brottsutsatta inte vet om gärningspersonen var påverkad eller inte är 19 procent när män utsattes, och 16 procent när kvinnor utsattes.

Sett till de händelser som kvinnor utsatts för har det under hela perioden (2018–2023), varit vanligare att gärningspersonen inte var påverkad än att personen var det, se tabell 13 i tabellbilagan. Inget tydligt mönster framgår när resultaten för män studeras för flera år.

Figur 4. Om gärningspersonen var påverkad av alkohol eller någon drog vid misshandel 2023, enligt uppföljningsintervjuerna för NTU 2024. Andel händelser av totalt antal händelser, särredovisning utifrån de utsattas kön.

Typ av brottsplats vid misshandel

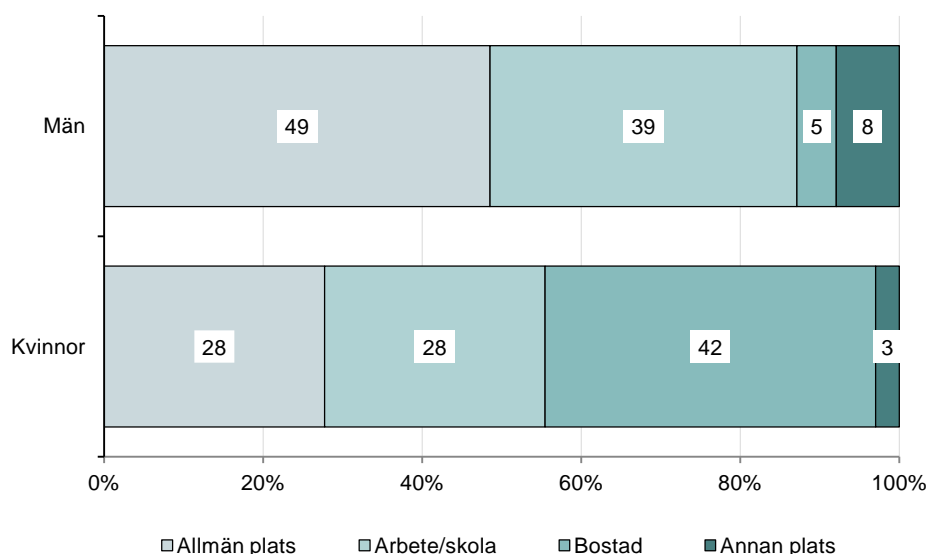
Den vanligaste brottsplatsen när män utsattes för misshandel var en allmän plats, det gäller nästan hälften av händelserna 2023 (49 %), se figur 5. Näst vanligaste platsen var på arbetet eller i skolan (39 %), och minst vanligt var det att det skedde i en bostad (5 %).

Att misshandeln skedde i en bostad var i stället den vanligaste brottsplatsen när kvinnor utsattes (42 %). Därefter skedde en lika stor andel av händelserna på en allmän plats som på arbetet eller i skolan (28 % vardera). Andelen händelser som uppges ha skett på någon annan plats var 8 procent när män utsattes, och 3 procent när kvinnor utsattes.

Fördelningen av brottsplatser under 2023 följer i stort sett samma mönster som tidigare år (2019–2022), men vissa årliga variationer syns. Se tabell 17 i tabellbilagan.⁶

⁶ Frågan om vilken typ av plats som brottshändelsen inträffade på gjordes om inför uppföljningsintervjuerna för NTU 2020 (avser utsatthet under 2019). Därmed redovisas enbart resultat för utsatthet under 2019–2023.

Figur 5. Typ av brottsplats vid misshandel 2023, enligt uppföljningsintervjuerna för NTU 2024. Andel händelser av totalt antal händelser, särredovisning utifrån de utsattas kön.

Anmälningsbenägenheten vid misshandel

Majoriteten av misshandelshändelserna under 2023 anmäldes inte till polisen, och det gäller oavsett om den utsatta var en man eller en kvinna. Andelen händelser som anmäldes till polisen var 30 procent när män utsattes och 20 procent när kvinnor utsattes, se tabell 21 i tabellbilagan. Sett även till tidigare år (2018–2022) har en större andel av händelserna inte polisanmälts.

Avslutande kommentarer om misshandel

Resultaten vad det gäller omständigheterna vid misshandel 2023 visar att gärningspersonen var en man i majoriteten av händelserna, oavsett den utsattas kön, och att gärningspersonen oftast var i åldern 18–34 år. Utöver det framkommer det en del skillnader sett till om den utsatta var en man eller en kvinna.

Män utsattes oftast av en okänd person och på en allmän plats. När kvinnor utsattes var det i stället vanligast att gärningspersonen var en vän eller bekant, följt av en partner eller före detta partner, och att misshandeln skedde i en bostad. Att gärningspersonen var alkohol- eller drogpåverkad var mer vanligt förekommande när den utsatta var en man, än när den utsatta var en kvinna.

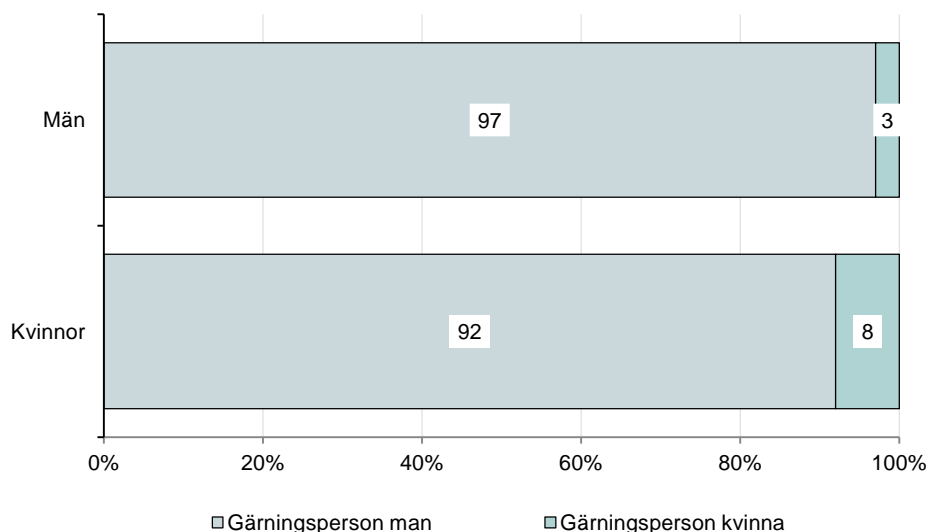
Hot

Gärningspersonens kön vid hot

Majoriteten av hoten 2023 begicks av en manlig gärningsperson, 97 procent av händelserna när män utsattes och 92 procent när kvinnor utsattes, se figur 6. Andelen händelser där gärningspersonen var en kvinna var 3 procent när den utsatta var en

man och 8 procent, när den utsatta var en kvinna. Samma mönster framkommer även tidigare år (2018–2022), se tabell 2 i tabellbilagan.

Figur 6. Gärningspersonens kön vid hot 2023, enligt uppföljningsintervjuerna för NTU 2024. Andel händelser av totalt antal händelser, särredovisning utifrån de utsattas kön.

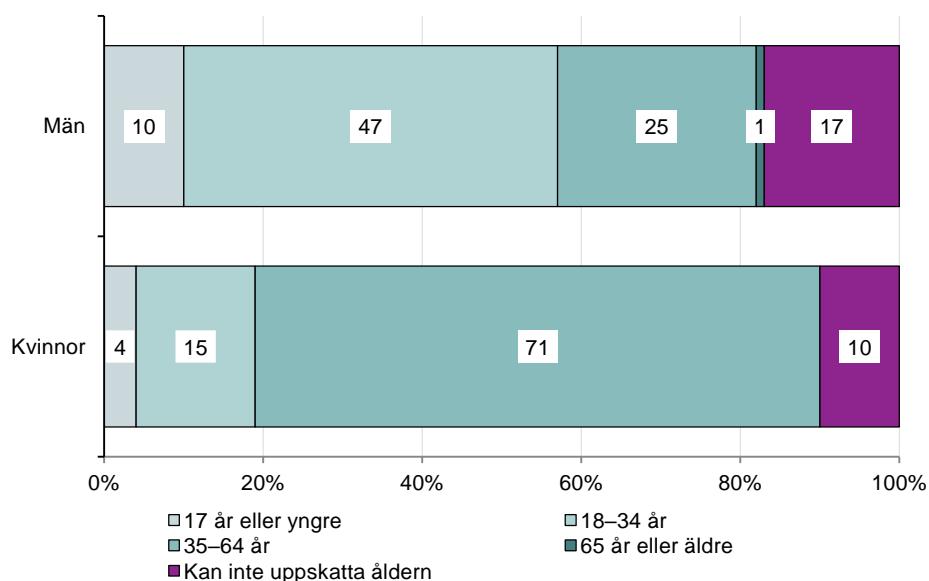
Ålder på gärningspersonen vid hot

Nästan hälften (47 %) av hoten som män utsattes för 2023 uppges ha begåtts av en gärningsperson i åldern 18–34 år, och en fjärdedel (25 %), av en gärningsperson i åldern 35–64 år. Sett till de hot som kvinnor utsattes för var gärningspersonen 35–64 år i majoriteten av fallen (71 %), och 18–34 år i 15 procent av fallen.

Mindre vanligt, både när män och kvinnor utsattes, var det att gärningspersonen var 17 år eller yngre (10 % av hoten mot män och 4 % av hoten mot kvinnor). Minst vanligt var det att gärningspersonen var 65 år eller äldre, det gäller 1 procent av hoten mot män och för kvinnor är andelen avrundad till 0 procent. I 17 procent av händelserna kunde männen inte uppskatta gärningspersonens ålder medan motsvarande andel bland kvinnorna var 10 procent.

Sett över tid (2018–2024), har det generellt varit vanligast att gärningspersonen varit 18–34 år, följt av 35–64 år när män utsatts, medan det bland kvinnor har varierat mellan åldersgrupperna 18–34 år eller 35–65 år. Se tabell 6 i tabellbilagan.

Figur 7. Gärningspersonens ålder vid hot 2023, enligt uppföljningsintervjuerna för NTU 2024. Andel händelser av totalt antal händelser, särredovisning utifrån de utsattas kön.

Relation till gärningspersonen vid hot

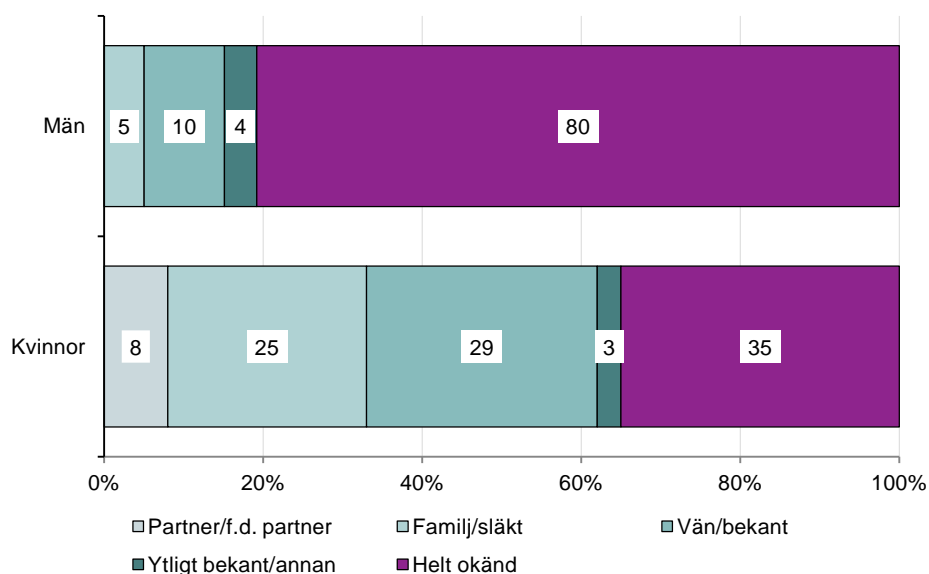
Vid de hot som män och kvinnor utsattes för 2023 var gärningspersonen oftast en helt okänd person – dock var det betydligt vanligare när den utsatta var en man än när den utsatta var en kvinna (80 jämfört med 35 %), se figur 8.

Andra relationstyper var betydligt mindre vanligt förekommande när män utsattes; 10 procent uppges ha begåtts av en vän eller bekant, följt av en familjemedlem eller släkting (5 %), och en ytlig bekant eller annan (4 %). Minst vanligt var det att gärningspersonen var en partner eller före detta partner, andelen är avrundad till 0 procent.

När kvinnor utsattes var den näst vanligaste relationen till gärningspersonen en vän eller bekant (29 %), följt av en familjemedlem eller släkting (25 %). Vidare utsattes kvinnor av en partner eller före detta partner i 8 procent av händelserna. Minst vanligt när kvinnor utsattes var det att gärningspersonen var en ytligt bekant eller annan (3 %).

Samtliga år (2018–2023) har det varit vanligast att gärningspersonen varit helt okänd, oavsett den brottsutsattas kön. Andelen har dock genomgående varit större bland män än bland kvinnor, se tabell 10 i tabellbilagan.

Figur 8. Relation till gärningspersonen vid hot 2023, enligt uppföljningsintervjuerna för NTU 2024. Andel händelser av totalt antal händelser, särredovisning utifrån de utsattas kön.

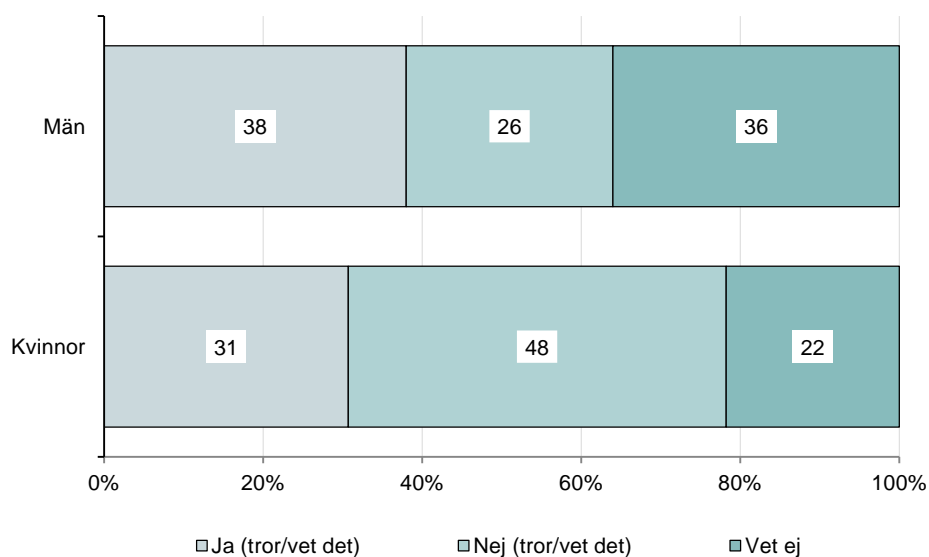

Alkohol- eller drogpåverkan vid hot

Det var vanligare att gärningspersonen var påverkad av alkohol eller någon drog än att personen inte var det, när män utsattes för hot 2023 (38 jämfört med 26 %), se figur 9. När kvinnor utsattes var det i stället vanligare att gärningspersonen inte var påverkad än att personen var påverkad (48 jämfört med 31 %). I en stor andel av händelserna visste den utsatta inte om gärningspersonen var påverkad eller inte (36 % bland män respektive 22 % bland kvinnor).

Sett till händelser som män utsattes för var mönstret relativt likartat över perioden 2018–2022, när det var vanligare att gärningspersonen inte var påverkad. Men 2023 var det i stället tvärtom, se tabell 14 i tabellbilagan. Bland de händelser som kvinnor utsatts för syns större variation mellan åren, men även här har det de flesta åren varit vanligare att gärningspersonen inte var påverkad.

Figur 9. Om gärningspersonen var påverkad av alkohol eller någon drog vid hot 2023, enligt uppföljningsintervjuerna för NTU 2024. Andel händelser av totalt antal händelser, särredovisning utifrån de utsattas kön.

Typ av brottsplats vid hot

Den vanligaste brottsplatsen⁷ vid hot 2023 var en allmän plats, oavsett den brottutsattas kön. Dock är andelen större när den utsatta var en man än när den utsatta var en kvinna (72 jämfört med 50 %), se figur 10. Näst vanligast var det att män utsattes för hot på arbetet eller i skolan (19 %), motsvarande andel för kvinnor var 12 procent.

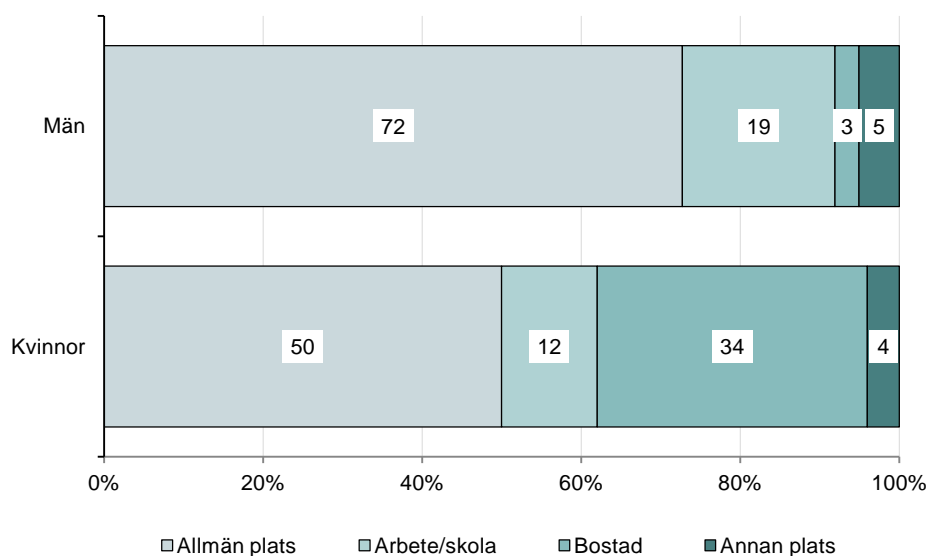
När kvinnor utsattes var den näst vanligaste brottsplatsen i stället en bostad (34 %), något som var betydligt mindre vanligt när män utsattes (3 %). Andelen händelser som skedde på en annan plats var i princip lika stor bland män och kvinnor (5 respektive 4 %).

Allmän plats har varit den vanligaste brottsplatsen vid hot mot kvinnor under hela perioden (2019–2023)⁸, och nästan samtliga år när det gäller hot mot män. Se tabell 18 i tabellbilagan.

⁷ Frågan om typ av brottsplats ställs bara vid de händelser där gärningspersonen uppges ha varit fysiskt närvarande. Gärningspersonen uppges varit fysiskt närvarande vid 82 procent av händelserna som män utsattes för, och 73 procent av händelserna som kvinnor utsattes för, 2023.

⁸ Frågan om vilken typ av plats som brotthändelsen inträffade på gjordes om inför uppföljningsintervjuerna för NTU 2020 (avser utsatthet under 2019). Därmed redovisas enbart resultat för utsatthet under 2019–2023.

Figur 10. Typ av brottsplats vid hot 2023, enligt uppföljningsintervjuerna för NTU 2024. Andel händelser av totalt antal händelser, särredovisning utifrån de utsattas kön.

Anmälningssbenägenheten vid hot

De flesta hot 2023 polisanmäldes inte. När den utsatta var en man uppges 20 procent av händelserna ha anmälts till polisen, och när det var en kvinna som utsattes var andelen 24 procent. Se tabell 22 i tabellbilagan.

Andelen polisanmälda hot mot män har legat ungefär runt den här nivån under perioden 2018–2023, medan andelen polisanmälda hot mot kvinnor har varierat något mer mellan åren.

Avslutande kommentarer om hot

Sammantaget visar resultaten att majoriteten av de hot som män och kvinnor utsattes för under 2023 begicks av en man. Gärningspersonen var också oftast en okänd person, och brottsplatsen en allmän plats, även om det i båda fallen gäller en större andel av händelserna när män utsattes än när kvinnor utsattes.

Vad det gäller gärningspersonens ålder syns vissa skillnader mellan utsatta män och kvinnor. Män utsattes oftare av någon i åldern 18–34 år, medan det för kvinnor oftast var en person i åldern 35–64 år.

Det var vanligare att gärningspersonen var påverkad av alkohol eller någon drog än att gärningspersonen inte var det när den utsatta var en man, medan när den utsatta var en kvinna var det vanligare att gärningspersonen inte var påverkad.

Sexualbrott

Resultaten över omständigheterna kring sexualbrott redovisas enbart för kvinnor, eftersom antalet händelser bland män är för litet för att redovisas. Observera att sexualbrott innefattar ett brett spektrum av brott – alltifrån lindrigare brott såsom kränkande sexuella kommentarer, till mycket allvarliga brott såsom våldtäkt. I NTU är generellt en större andel av de brott som uppges av lindrigare karaktär.

Gärningspersonens kön vid sexualbrott

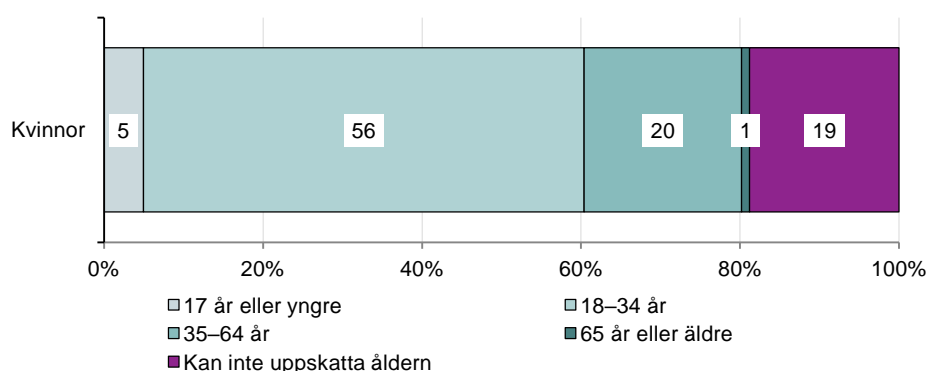
Gärningspersonen uppges ha varit en man i 99 procent av de sexualbrott som kvinnor utsattes för under 2023, och en kvinna i 1 procent, se tabell 3 i tabellbilagan. Samtliga år (2018–2023), har en överväldigande majoritet av sexualbrotten begåtts av en man.

Ålder på gärningspersonen vid sexualbrott

Över hälften (56 %) av sexualbrotten som kvinnor utsattes för under 2023 uppges ha begåtts av en gärningsperson i åldern 18–34 år, se figur 11. Därefter uppges gärningspersonen varit 35–64 år i 20 procent av händelserna. Att gärningspersonen var 17 år eller yngre var mindre vanligt, det gäller 5 procent av händelserna, och minst vanligt var det att gärningspersonen var 65 år eller äldre (1 %).

I 19 procent av händelserna kunde gärningspersonens ålder inte uppskattas, vilket är på en högre nivå än tidigare år. För övrigt har fördelningen av gärningspersonens ålder sett liknande ut även tidigare år (2018–2023). Undantaget är att andelen händelser där gärningspersonen var 17 år eller yngre var betydligt större 2021 än övriga år, se tabell 7 i tabellbilagan.

Figur 11. Gärningspersonens ålder vid sexualbrott 2023, enligt uppföljningsintervjuerna för NTU 2024. Andel händelser av totalt antal händelser, redovisning utifrån utsatta kvinnor.

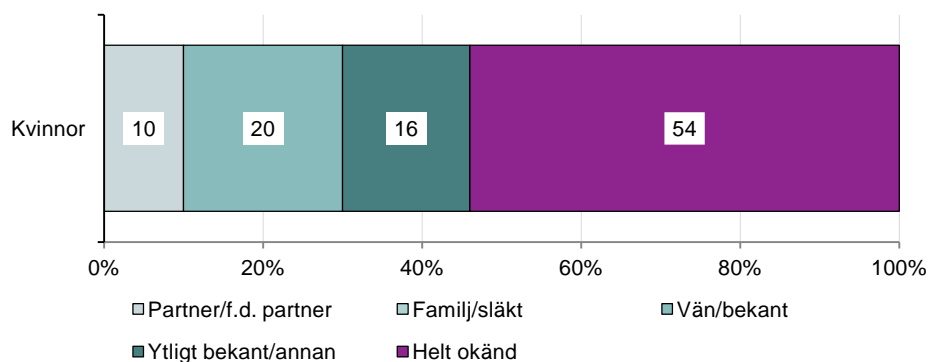
Relation till gärningspersonen vid sexualbrott

Drygt hälften (54 %) av sexualbrotten mot kvinnor 2023 begicks av en, för den utsatta, helt okänd person. Se figur 12. Andelen händelser där gärningspersonen var en vän eller bekant uppgår till 20 procent, och en yttlig bekant eller annan uppgår till 16 procent. Vidare var gärningspersonen en partner eller före detta partner i 10 procent

av fallen, och andelen händelser som uppges ha begåtts av en familjemedlem eller släkting är avrundad till 0 procent.

Liknande mönster har även syns tidigare år (2018–2022). Dock var det 2021 en betydligt större andel av händelserna som begicks av en vän eller bekant, se tabell 11 i tabellbilagan.

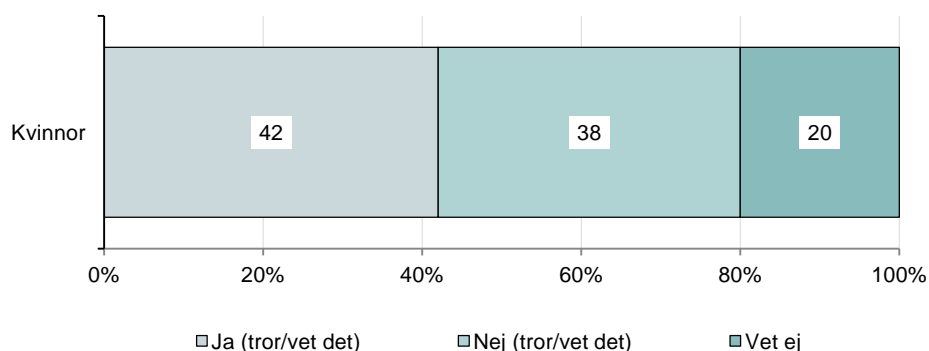
Figur 12. Relation till gärningspersonen vid sexualbrott 2023, enligt uppföljningsintervjuerna för NTU 2024. Andel händelser av totalt antal händelser, redovisning utifrån utsatta kvinnor.

Alkohol- eller drogpåverkan vid sexualbrott

Gärningspersonen uppges varit påverkad av alkohol eller någon drog i 42 procent av händelserna 2023, och inte påverkad i 38 procent, se figur 13. I 20 procent av händelserna kunde inte den utsatta uppge om gärningspersonen var påverkad eller inte. Sett till hela tidsperioden (2018–2023) framkommer inget tydligt mönster, se tabell 15 i tabellbilagan.

Figur 13. Om gärningspersonen var påverkad av alkohol eller någon drog vid sexualbrott 2023, enligt uppföljningsintervjuerna för NTU 2024. Andel händelser av totalt antal händelser, redovisning utifrån utsatta kvinnor.

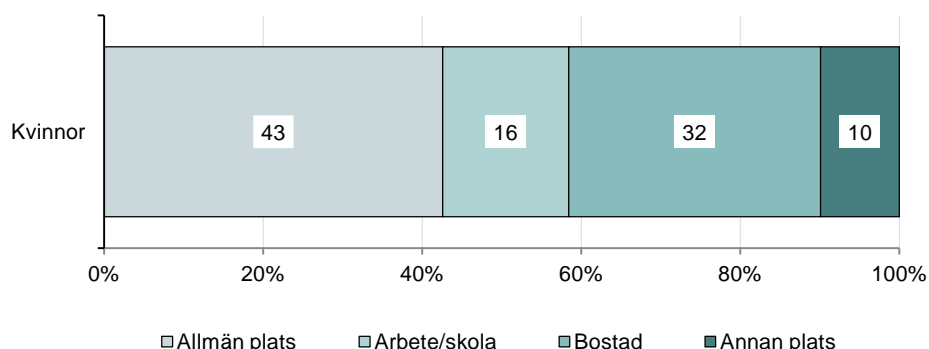

Typ av brottsplats vid sexualbrott

Den vanligaste brottsplatsen⁹ när kvinnor utsattes för sexualbrott 2023 var en allmän plats, det gäller 43 procent av händelserna. Näst vanligast var det att det skedde i en bostad (32 %), se figur 14. Andelen händelser som skedde på arbetet eller i skolan var 16 procent, och minst vanligt var det att det skett på en annan plats (10 %).

Studerars resultat för flera år (2019–2023)¹⁰, framkommer det att allmän plats och i en bostad är de mest förekommande brottsplatserna vid sexualbrott mot kvinnor. Se tabell 19 i tabellbilagan.

Figur 14. Typ av brottsplats vid sexualbrott 2023, enligt uppföljningsintervjuerna för NTU 2024. Andel händelser av totalt antal händelser, redovisning utifrån utsatta kvinnor.

Anmälningens benägenheten vid sexualbrott

Majoriteten av sexualbrotten mot kvinnor 2023 uppges inte ha polisanmälts. Det var 11 procent av händelserna som anmäldes till polisen, se tabell 23 i tabellbilagan. Att anmälningens benägenheten är särskilt låg vid sexualbrott har synts under hela tidsperioden (2018–2023).

Avslutande kommentarer om sexualbrott

Sammantaget visar resultaten att den absoluta majoriteten av sexualbrott mot kvinnor 2023 begicks av en manlig gärningsperson, och att gärningspersonen i över hälften av fallen var i åldern 18–34 år. Det handlade oftast om en okänd gärningsperson, och händelsen skedde på en allmän plats eller i en bostad. Det syns små skillnader vad det gäller om gärningspersonen var påverkad av alkohol eller någon drog, eller inte.

⁹ Frågan om typ av brottsplats ställs bara vid de händelser där gärningspersonen uppges ha varit fysiskt närvarande. Gärningspersonen uppges ha varit fysiskt närvarande vid 70 procent av sexualbrotten som kvinnor utsattes för 2023.

¹⁰ Frågan om vilken typ av plats som brottshändelsen inträffade på gjordes om inför uppföljningsintervjuerna för NTU 2020 (avser utsatthet under 2019). Därmed redovisas enbart resultat för utsatthet under 2019–2023.

Rån

Resultaten över omständigheterna kring rån redovisas för samtliga händelser, eftersom antalet händelser är för litet för att redovisas uppdelat på kön.

Gärningspersonens kön vid rån

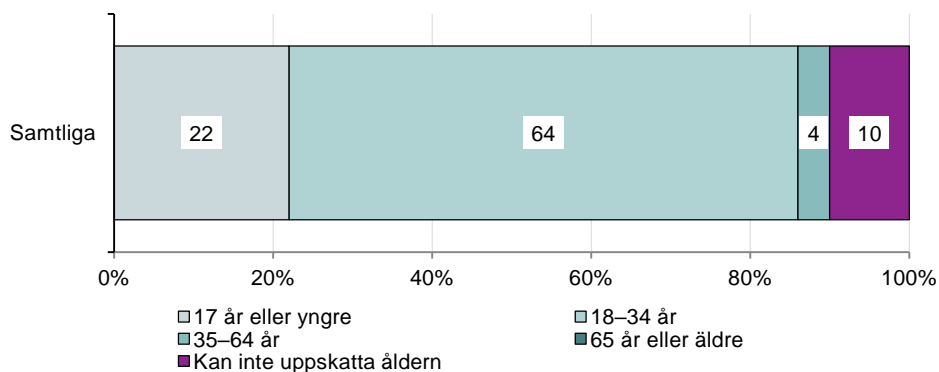
Gärningspersonen uppges ha varit en man i 81 procent av rånen 2023, och en kvinna i 19 procent. Se tabell 4 i tabellbilagan. Samtliga år (2018–2023), har gärningspersonen varit en man i majoriteten av fallen.

Gärningspersonens ålder vid rån

Vid 64 procent av rånen 2023 uppges gärningspersonen ha varit 18–34 år, se figur 15. Därefter var det 22 procent av händelserna där gärningspersonen var 17 år eller yngre. Det var mycket ovanligt att gärningspersonen var 35–64 år (4 %). Minst vanligt var det att personen var 65 år eller äldre; andelen händelser är avrundad till 0 procent. Vid 10 procent av händelserna kunde gärningspersonens ålder inte uppskattas.

Mönstret har sett liknande ut även tidigare år (2018–2021), med undantag för 2022 då andelen händelser där gärningspersonen var 17 år eller yngre var betydligt större jämfört med övriga år. Se tabell 8 i tabellbilagan.

Figur 15. Gärningspersonens ålder vid rån 2023, enligt uppföljningsintervjuerna för NTU 2024. Andel händelser av totalt antal händelser.

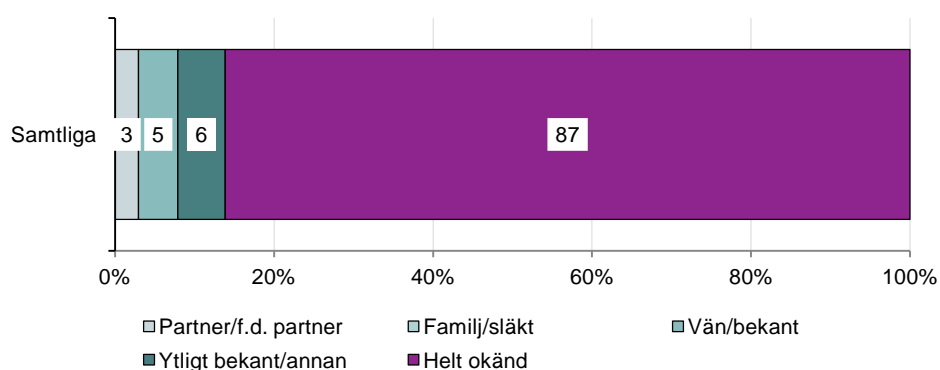

Relation till gärningspersonen vid rån

Vid en majoritet av rånen 2023 uppges gärningspersonen ha varit helt okänd för den utsattes (87 %), se figur 16. Det var betydligt mindre vanligt att gärningspersonen var en yttlig bekant eller annan (6 %), vän eller bekant (5 %), eller en partner eller före detta partner (3 %). Inga rån uppges ha begåtts av en familjemedlem eller släkting.

Samtliga år (2018–2023) har det varit vanligast att gärningspersonen var helt okänd för den utsatta, se tabell 12 i tabellbilagan. Dock sticker 2022 ut, då andelen händelser som begåtts av en yttlig bekant eller annan var betydligt större än övriga år.

Figur 16. Relation till gärningspersonen vid rån 2023, enligt uppföljningsintervjuerna för NTU 2024. Andel händelser av totalt antal händelser.

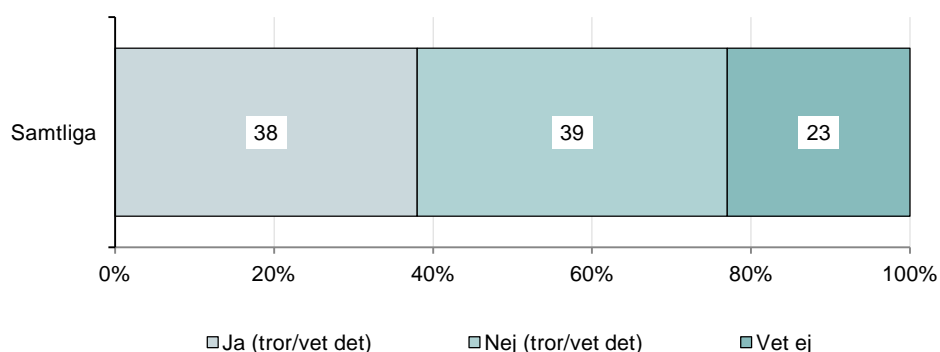

Alkohol- eller drogpåverkan vid rån

Det var i princip lika vanligt att gärningspersonen var påverkad av alkohol eller någon drog vid rån 2023 som att gärningspersonen inte var det (38 respektive 39 %), se figur 17. Andelen händelser där den brottsutsatta inte vet om gärningspersonen var påverkad eller inte var 23 procent.

Det framkommer inget tydligt mönster när fördelningen studeras för flera år (2018–2023), dock har andelen händelser där gärningspersonen uppges varit påverkad legat på liknande nivåer samtliga år, förutom 2019 då andelen var mindre. Se tabell 16 i tabellbilagan.

Figur 17. Om gärningspersonen var påverkad av alkohol eller någon drog vid rån 2023, enligt uppföljningsintervjuerna för NTU 2024. Andel händelser av totalt antal händelser.

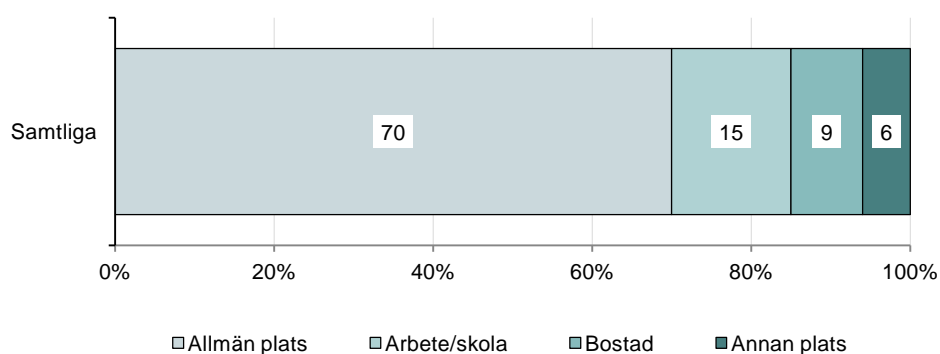

Typ av brottsplats vid rån

Majoriteten av rånen 2023 uppges ha skett på en allmän plats (70 %), se figur 18. Därutöver skedde 15 procent av händelserna på arbetet eller i skolan, 9 procent skedde i en bostad och 6 procent på en annan plats. Samtliga år (2019–2023)¹¹, har den vanligaste brottsplatsen vid rån varit en allmän plats, se tabell 20 i tabellbilagan.

¹¹ Frågan om vilken typ av plats som brottshändelsen inträffade på gjordes om inför uppföljningsintervjuerna för NTU 2020 (avser utsatthet under 2019). Därmed redovisas enbart resultat för utsatthet under 2019–2023.

Figur 18. Typ av brottsplats vid rån 2023, enligt uppföljningsintervjuerna för NTU 2024. Andel händelser av totalt antal händelser.

Anmälningbenägenheten vid rån

Det var 42 procent av rånerna 2023 som uppges ha anmälts till polisen, se tabell 24 i tabellbilagan. Sett över perioden 2018–2023 har andelen rån som polisanmälts varierat.

Avslutande kommentarer om rån

Sammantaget visar resultaten att de allra vanligaste omständigheterna vid rån 2023 var att: gärningspersonen var en man, 18–34 år och helt okänd för den utsatta, samt att brottsplatsen var en allmän plats.

Referenser

Brottsförebyggande rådet, Brå (2020). Nationella trygghetsundersökningen – uppföljningsintervjuer 2019: En teknisk beskrivning och kvalitetsbedömning. NTU Kortanalys 2/2020. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2021). Nationella trygghetsundersökningen – uppföljningsintervjuer 2020: En redovisning av omständigheter kring rapporterade brottshändelser. NTU Kortanalys 3/2021. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2023). Nationella trygghetsundersökningen – uppföljningsintervjuer 2022: En redovisning av omständigheter kring rapporterade brottshändelser. NTU Kortanalys 1/2023. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2024a). Nationella trygghetsundersökningen – uppföljningsintervjuer 2023: En redovisning av omständigheter kring rapporterade brottshändelser. NTU Kortanalys 1/2024. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2024b). Nationella trygghetsundersökningen 2024. Om utsatthet, otrygghet och förtroende. Rapport 2024:8. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Edling, C. och Hedström, P. (2003). Kvantitativa metoder. Grundläggande analysmetoder för samhälls- och beteendevetare. Lund: Studentlitteratur AB.

Lindén-Boström, M. och Persson, C. (2010). Bortfall i folkhälsoenkäter – Spelar det någon roll? Uppföljning av Liv & hälsa 2004 i Örebro län. Laboremus nummer 7. Örebro: Örebro läns landsting, Samhällsmedicinska enheten.

Statistiska centralbyrån, SCB (2016). Frågor och svar om frågekonstruktion i enkät- och intervjuundersökningar. Örebro: Statistiska centralbyrån, SCB.

Bilagor

Resultattabeller finns i en separat tabellbilaga, Tabellbilaga NTU uppföljningsintervjuer 2024, som går att ladda ner från Brås webbplats www.bra.se.

Bilaga 1 Metod

Den här kortanalysen baseras på uppföljningsintervjuerna till Nationella trygghetsundersökningen (NTU) 2024. Uppföljningsintervjuerna vänder sig till de personer som i enkätundersökningen för NTU¹² uppgett att de utsatts för brott under föregående kalenderår. Syftet med uppföljningsintervjuerna är att få fördjupad kunskap om omständigheterna kring olika typer av brott.¹³

Det är inte alla brottsutsatta som ingår, utan uppföljningsintervjuer har gjorts utifrån ett urval av brottstyper, och under förutsättningen att den brottsutsatta uppgav sitt telefonnummer vid besvarandet av enkäten för att kunna bli kontaktad för en telefonintervju. Brotstyperna rån, sexualbrott, misshandel och hot har följts upp varje år sedan NTU 2019, och därtill har ytterligare brottstyper inkluderats men vilka dessa är har varierat mellan åren.¹⁴

I den här bilagan följer en kort och övergripande redogörelse för den metod som användes för uppföljningsintervjuerna i NTU. En mer ingående beskrivning av metoden finns i tidigare publicerade kortanalyser (Brå 2020, Brå 2021).

Formuleringen av frågorna i enkätundersökningen

I enkätundersökningen för NTU har frågorna med avseende på utsatthet för brott till stor del formulerats utefter den juridiska definitionen av ett visst brott. Det har gjorts utifrån ambitionen att NTU ska kunna ta fram kunskap om de brott som begås men som aldrig kommer till polisens kännedom, ett så kallat mörkertal. Utmaningen med den ambitionen är att enkätsvaren enbart bygger på respondenternas uppfattning av vad som skett. Det är därför möjligt att händelser som fångas upp i undersökningen inte skulle vara att betrakta som brott i juridisk mening. Likaså finns det risk för att

¹² I enkätundersökningen ombeds ett stratifierat obundet slumpmässigt urval (STOSU), bland samtliga folkbokförda i Sverige mellan 16 och 84 år, att svara på en webb- eller postenkät om utsatthet för brott, otrygghet och oro för brott, förtroende för rättsväsendet och eventuella kontakter med rättsväsendet. I slutet av enkäten får respondenterna ange sitt telefonnummer, om de kan tänka sig att delta i en eventuell uppföljningsintervju. För att läsa mer om metoden för enkätundersökningen samt resultaten från den, se bland annat Brå 2024b, och kvalitetsdeklarationen för NTU 2024 som finns på www.bra.se.

¹³ Definition av brottstyperna i enkätundersökningen finns i bilaga 2.

¹⁴ Läs mer om val av brottstyper i tidigare publicerad kortanalys (Brå 2021). Från och med NTU 2023 har försäljningsbedrägeri och kort- och kreditbedrägeri ingått årligen.

undersökningen inte fångar upp händelser som utgör brott i juridisk mening, eftersom det finns många faktorer som påverkar ifall en händelse uppges i undersökningen eller inte. Följaktligen är de begrepp som används i den här kortanalysen inte nödvändigtvis synonyma med hur ett visst brott ses ur ett juridiskt perspektiv.

Datainsamling

Datainsamlingen för uppföljningsintervjuerna 2024 genomfördes av Statistiska centralbyrån (SCB) på uppdrag av Brå, och pågick mellan februari och maj 2024. För att det inte skulle gå för lång tid mellan besvarandet av enkäten och uppföljningsintervjuerna, genomfördes telefonintervjuerna parallellt med enkätinsamlingen i fyra faser¹⁵. Intervjuerna genomfördes av 9 intervjuare från SCB på svenska eller engelska.

Urval och population

I den här kortanalysen beskrivs resultaten utifrån den så kallade brottsbaserade populationen. Brottsbaserade populationen utgörs av samtliga brottsbaserade händelser, av misshandel, hot, sexualbrott och rån, som personer folkbokförda i Sverige i åldern 16–84 år utsattes för under referensåret.¹⁶

Enkätundersökningen för NTU används för att identifiera brottsutsatta personer och därigenom skapa en urvalsram till uppföljningsintervjuerna, se tabell B1.1.¹⁷ Enkäten för NTU 2024 gick ut till cirka 207 000 personer¹⁸, och det var 64 751 personer som svarade på undersökningen. Av de personer som svarade var det sammanlagt 10 382 personer som i enkätundersökningen uppgav att de varit utsatta för minst en av de aktuella brotstyperna, och av dessa var det 5 903 personer som lämnade sitt telefonnummer. Bland dessa drogs ett stratifierat obundet slumpmässigt urval (STOSU) om 2 500 personer, som SCB sedan försökte kontakta för en telefonintervju. Det var 1 984 personer som svarade på telefonintervjun, vilket ger ett viktat externt bortfall på 19,2 procent.¹⁹

Tabell B1.1. Urval och bortfall i NTU 2024.

	NTU 2024
Enkätundersökningen NTU	

¹⁵ Datainsamlingen för enkätundersökningen 2024 pågick januari–april 2024.

¹⁶ Referensåret för självrapporterad utsatthet är föregående kalenderår, vilket innebär att NTU 2024 avser utsatthet under 2023.

¹⁷ Dock fångar enkätundersökningen troligtvis inte upp de mest marginaliserade grupperna i befolkningen, såsom hemlösa och människor med svår missbruksproblematik. Detsamma gäller även grovt kriminella. Det beror dels på att svarsfrekvensen i dessa grupper kan antas vara särskilt låg vid den här typen av undersökningar, dels på att undersökningen inte överhuvudtaget når personer som saknar adress i registret över totalbefolkningen, eller personer som vistas på institution.

¹⁸ Utöver dessa utgjorde 866 personer övertäckning. Det vill säga personer som avlidit eller flyttat utomlands.

¹⁹ Det oviktade externa bortfallet var 20,6 procent.

	NTU 2024
Antal svarande på webb- och postenkäten	64 751 personer
Antal utsatta enligt enkäten ^a	10 382 personer
- varav antal utsatta som lämnat telefonnummer	5 903 personer
Uppföljningsintervjuerna NTU	
Urvalsstorlek	2 500 personer
- övertäckning	0 personer
Antal svarande	1 984 personer
- varav utsatta enligt uppföljningsintervjuerna ^b	1 796 personer
Svarsfrekvens, viktad ^c respektive oviktad andel	80,8 % respektive 79,4 %
Bortfall, viktat	19,2 %
Bortfall, oviktat	20,6 %
Varav	
- förhindrad medverkan	10 personer
- ej anträffad	415 personer
- avböjd medverkan	91 personer

^a Personer som uppgett att de utsatts för minst en av de brottstyper som följdes upp det aktuella året.

^b Personer som verifierats som utsatta under telefonintervjun. Mer information ges i avsnittet Ogiltiga brotts handlingar.

^c Designviktad svarsfrekvens tar hänsyn till att olika personer haft olika stor sannolikhet att komma med i urvalet.

Om bortfallet

De som inte svarade var främst personer som SCB inte lyckades få tag på, men också personer som avböjde eller inte kunde delta, trots att de hade angett ett telefonnummer i enkätundersökningen.²⁰

Eftersom urvalet sker i flera steg skapas bortfall för varje steg. Det gäller personer som inte svarade på enkätundersökningen, personer som svarade på enkätundersökningen men som inte lämnade ett telefonnummer, och slutligen de som lämnade telefonnummer och kom med i urvalet men som därefter inte deltog. De olika bortfallen bedöms kunna leda till skevheter i skattningarna, vilket hanteras med ett viktning förfarande som bedöms kompensera för bortfallet på ett relativt effektivt sätt.²¹ Se vidare avsnittet Vikter.

Urvalsdesign

För att få en god kontroll över hur många brotts handlingar per brottstyp som följs upp, och därmed ett tillräckligt stort underlag för varje brottstyp, är urvalsdesignen baserad

²⁰ Utöver externt bortfall finns även internt bortfall. Intervjuformuläret innehåller inbyggda logiska kontroller som motverkar förekomsten av internt bortfall till följd av att exempelvis en fråga hoppats över. Däremot finns svarsalternativen "vet ej" och "vill ej svara" som i de flesta fall räknas till det interna bortfallet. För mer information, se bilaga 4.

²¹ Kvalitetsbedömningen gjordes i samband med uppföljningsintervjuerna 2019. Resultaten visade att fördelningen av brotts utsatta utifrån kön och ålder, och nivåerna av utsatthet för olika brottstyper, såg relativt likartat ut vid en jämförelse mellan enkätundersökningen och uppföljningsintervjuerna, när vikter användes (som bland annat kompensera för bortfallet). Svaren i uppföljningsintervjuerna följer samma mönster som svaren i uppföljningsintervjuerna gjorde innan metodbytet 2017, när man använde sig av ett mer direkt urval med mindre bortfall, vilket också talar för att viktning förfarandet fungerar väl (Brå 2020).

på de brottshändelser som angivits i enkäterna, och inte på de brottsutsatta personerna. Brottshändelserna delas in i olika utsatthetskategorier, vilket urvalet sedan dras från. Utsatthetskategorierna definieras av en prioriteringsordning²² av brottstyper, hur många brottshändelser per brottstyp som en viss person har blivit utsatt för, och att det är högst tre brottshändelser per person som följs upp. Vilka tre händelser bestäms av prioriteringsordningen, som utgår från en avvägning av brottstypernas allvarlighetsgrad och hur stor andel av befolkningen som är utsatta för den specifika brottstypen. Vidare gäller att om personen utsatts för fler än en händelse inom samma brottstyp, prioriteras den senast inträffade händelsen.

Ogiltiga brottshändelser

I urvalet till uppföljningsintervjuerna förekom brottshändelser som rapporterats i enkätundersökningen men som vid intervjuerna klassificerades som ogiltiga, se tabell B1.2. De händelserna följdes därmed inte upp vidare. Att händelser bedömdes som ogiltiga kunde exempelvis bero på att händelsen inträffat utanför det aktuella kalenderåret, att respondenten missuppfattat frågan eller kryssat i fel svarsalternativ. Det kunde även vara en händelse som ingick i en annan brottshändelse som redan följts upp. Om samtliga händelser som en person ska följas upp för har klassificerats som ogiltiga, anses personen inte vara verifierat utsatt. Det förekom också att händelser inte följdes upp alls, av olika skäl, exempelvis till följd av att intervjun avbröts. Om dessa händelser rörde sig om faktisk utsatthet eller inte är alltså inte känt. Resultaten från uppföljningsintervjuerna inkluderar bara brottshändelser som klassificerats som giltiga.

Tabell B1.2. Antal brottshändelser, särredovisat på om de klassificerats som giltiga eller inte, enligt uppföljningsintervjuerna för NTU 2024. Uppdelat på brottstyper.^{a,b}

	Giltiga	Ej inträffade	Ingår i annan brottshändelse	Ej uppföljda	Totalt
Misshandel	523	164	65	14	766
Hot	578	151	188	18	935
Sexualbrott	522	186	40	36	784
Rån	132	69	8	2	211

^a Motsvarande uppgifter för uppföljningsintervjuerna för NTU 2019–2022 finns publicerade i Brå 2023 samt för NTU 2023 i Brå 2024a.

^b Enbart de brottstyper som redovisas i kortanalysen är inkluderade i tabellen.

Vikter

Vid framtagandet av samtliga resultat används ett viktningsförfarande, som tar hänsyn till urvalsdesignen och det externa bortfallet för såväl enkätundersökningen som uppföljningsintervjuerna.²³ Syftet är att kunna redovisa resultat för samtliga brottshändelser, av de brottstyper som undersöks i den här kortanalysen, i befolkningen (16–84 år). Om vikterna inte används kan resultaten bli missvisande. Vid

²² Prioriteringsordningen för de fyra brottstyper som följs upp årligen och som inkluderas i den här rapporten är (1) rån, (2) sexualbrott, (3) misshandel och (4) hot.

²³ Vikterna har tagits fram av SCB.

tolkning av resultaten är det viktigt att även ta hänsyn till andra begränsningar med undersökningen, som exempelvis mätfel.

Begränsningar och tolkning av resultaten

Det är viktigt att betona att det finns begränsningar med uppföljningsintervjuerna som påverkar tillförlitligheten, det vill säga i vilken utsträckning resultaten kan ge en korrekt bild av verkligheten. I urvalsundersökningar finns alltid ett antal osäkerhetskällor. Här redogörs för några av de osäkerhetskällor och begränsningar som är förenade med undersökningen, samt viktiga aspekter att beakta vid tolkningen av resultaten. Det går att läsa mer i tidigare publicerade kortanalyser från uppföljningen (Brå 2020, Brå 2021).²⁴

Urvalsfel

Eftersom det endast är ett urval av populationen som studeras, i stället för hela populationen av brottsutsatta och brottshändelser, finns det en risk för att det skattade värdet som urvalet genererar skiljer sig från det värdet som en totalundersökning skulle ha resulterat i – så kallat urvalsfel. Vid framtagandet av resultaten användes vikter för att reducera graden av urvalsfel. Trots det finns det osäkerhet i skattningarna av exakta nivåer.

Konfidensintervall

För att ge en indikation på graden av osäkerhet, redovisas resultaten ihop med ett 95-procentigt konfidensintervall²⁵ i tabellbilagan. Något som bör noteras är att konfidensintervall inte tar hänsyn till alla källor till osäkerhet som uppkommer vid urvalsundersökningar (exempelvis mätfel), utan skattar den urvalsosäkerhet som uppstår när ett slumpmässigt urval dras. Generellt kan det sägas att ju fler som besvarat frågan, desto smalare är konfidensintervallet – och ju smalare konfidensintervallet är, desto mindre är osäkerheten i skattningarna. Antalet observationer som resultaten i den här kortanalysen baseras på är många gånger relativt få, vilket bidrar till större osäkerhet och bredare konfidensintervall.

Bortfall

Uppföljningsintervjuerna, precis som alla urvalsundersökningar, dras med ett visst bortfall. I det här fallet gäller det både personer som lämnade ett telefonnummer men som sedan inte deltog i undersökningen, och personer som inte lämnade ett telefonnummer. Bortfallet kan till viss del kompenseras för genom användandet av vikter. Dock finns det fortfarande risk för skevhet i skattningarna om det finns systematiska skillnader mellan personer som inte deltar i undersökningen (bortfallet),

²⁴ För att läsa mer om de begränsningar som påverkar tillförlitligheten i enkätundersökningen, se kvalitetsdeklarationen för NTU 2024 som finns på www.bra.se.

²⁵ Konfidensintervallet är ett mått på osäkerheten i skattningen och består av det skattade värdet, standardavvikelsen för det skattade värdet, och slutligen av en konfidensgrad (Edling och Hedström 2003), som i den här kortanalysen är 95 procent.

och personer som deltar, med avseende på det som studeras (Lindén-Boström och Persson 2010).

Mätfel

En annan viktig osäkerhetskälla är mätfel, som kan definieras som skillnaden mellan det uppmätta värdet och det sanna värdet. Mätfel orsakas huvudsakligen av frågeformulärets utformning, omständigheterna vid svarstillfället eller av respondenterna. Det kan exempelvis vara att olika respondenter tolkat en och samma fråga på olika sätt, eller att respondenten medvetet eller omedvetet svarar fel på frågorna. Vid telefonintervjuer finns det också en risk att särskilda egenskaper hos intervjuaren påverkar respondentens svar – den så kallade intervjuareffekten. Det kan också hända att den tillfrågade tar till ”socialt önskvärda” svar och ger ett svar som han eller hon tror att intervjuaren vill höra, eller ett svar som utifrån situationen upplevs som mer korrekt.

Mätfel kan leda till både över- och underrapportering, och omfattningen av mätfelen kan se olika ut beroende på vilken fråga som avses. Exempelvis är underrapportering sannolikt vanligare för brott som anses särskilt integritetskränkande, eller där gärningspersonen är en närstående, än för brott utan sådana omständigheter. Det är något man behöver ta hänsyn till vid tolkningen av sådana resultat. I dessa fall kan mätfelet dessutom ses som systematiskt, det vill säga att mätfelet är direkt kopplat till det som är avsett att mätas. Systematiska mätfel är generellt ett större problem än slumpmässiga (som är oförutsägbara), eftersom systematiska mätfel innebär en upprepad över- eller underskattning, om mätfelen inte identifieras och korrigeras (SCB 2016).

Hantera mätfel

Mätfel kan till viss del minskas genom olika typer av bearbetningar av intervjuformuläret, och under själva intervjun. Exempelvis har frågorna granskats av mättekniker vid SCB, och inför 2019 års undersökning genomfördes kognitiva intervjuer av mättekniker vid SCB. Vidare har Brå och SCB en årlig intervjuarutbildning för intervjuarna.

Tolkning av resultaten

Med hänsyn till de begränsningar och osäkerhetskällor som behandlats i det här avsnittet bör resultaten inte tolkas i form av exakta nivåer, utan i stället som en indikation på hur olika omständigheter kring brottsändelser för olika brottstyper ser ut.

Resultaten som presenteras i kortanalysen bedöms vara jämförbara med resultaten från uppföljningsintervjuerna till NTU 2019–2023. Dock bör jämförelser mellan åren tolkas med viss försiktighet, eftersom resultaten baseras på ett relativt litet underlag och risken för att slumpmässiga variationer har en inverkan på resultaten därmed är större. Exempelvis var andelen hot mot kvinnor där gärningspersonen var en

familjemedlem eller släkting 4 procent 2022, medan andelen 2023 var 25 procent. En så stor skillnad mellan två enstaka mättillfällen, tillsammans med att nivån låg relativt stabilt tidigare år, indikerar att förändringen 2023 troligen är av slumpmässig karaktär. Framtida undersökningar får visa om det skett en nivåförändring eller inte vad det gäller andelen hot mot kvinnor där gärningspersonen är en familjemedlem eller släkting.

En del ändringar i frågeformuläret har gjorts under perioden, men bedöms inte påverka jämförbarheten i stort, medan andra ändringar som gjort bedöms ha en påverkan och tidserierna för de frågorna har därmed brutits.

Bilaga 2 Definition av brottstyper

Här följer en beskrivning av hur frågan ställs i enkätundersökningen för de brottstyper som är inkluderade i den här kortanalysen.

Misshandel – självrapporterad utsatthet för misshandel definieras som svaret ”Ja” på följande fråga:

Har någon med avsikt slagit, sparkat eller på annat sätt utsatt dig för fysiskt våld, så att du skadades eller så att det gjorde ont, under förra året?

Hot – självrapporterad utsatthet för hot definieras som svaret ”Ja” på följande fråga:

Hotade någon dig, på ett sådant sätt att du blev rädd, under förra året?

Sexualbrott – självrapporterad utsatthet för sexualbrott definieras som svaret ”Ja” på följande fråga:

Ofredade, tvingade eller angrep någon dig sexuellt under förra året? Det kan till exempel handla om kränkande sexuella kommentarer i tal eller skrift eller att någon tafsat på dig, tvingat dig till en sexuell handling eller våldtagit dig. Det kan ha hänt hemma, i skolan, på arbetsplatsen, på internet eller på en annan plats.

Rån – självrapporterad utsatthet för rån definieras som svaret ”Ja” på följande fråga:

Rånade eller försökte någon råna dig genom att använda hot eller våld under förra året?

Bilaga 3 Frågor i uppföljningsintervjuerna för NTU

Här redogörs för de frågor i uppföljningsintervjuerna som resultaten i den här kortanalysen är baserade på. För det fullständiga frågeformuläret, se Brå 2020. Observera att vissa förändringar har gjorts i frågeformuläret sedan 2019; förändringar av större och betydande karaktär innebär att tidserien bryts.

Gärningspersonens kön

Var det en man eller kvinna?

- MAN
- KVINNA
- VET EJ
- VILL EJ SVARA

Gärningspersonens ålder

Har du någon uppfattning om hur gammal <<Han/Hon>> var?

- JA
- NEJ
- VET EJ
- VILL EJ SVARA

De som svarat "Ja" får följande följdfråga:

Hur gammal då?

- ANGE EXAKT ÅLDER I ANAL: _____
- VET EJ/KAN INTE ANGE EXAKT ÅLDER
- VILL EJ SVARA

Skulle du kunna säga ungefär hur gammal <<Han/Hon>> var?

- 17 ÅR ELLER YNGRE
- 18-24
- 25-34
- 35-44
- 45-54
- 55-64
- 65-74
- 75-84
- 85 ÅR ELLER ÄLDRE
- 18 - 34
- 35 - 64
- 65 ÅR ELLER ÄLDRE
- NEJ
- VET EJ
- VILL EJ SVARA

Relation till gärningsperson

Var <<Han/Hon>> närstående till dig, bekant eller helt okänd vid tillfället för händelsen?

- NÄRSTÅENDE
- BEKANT
- HELT OKÄND
- VET EJ
- VILL EJ SVARA

De som svarat "Närstående" eller "Bekant" får följande följdfråga:

Vilken relation hade du till <<Honom/Henne>> vid tillfället för händelsen?

- DIN PARTNER
- DIN FÖRE DETTA PARTNER
- DIN FÖRÄLDER/STYVFORÄLDER/VÅRDNADSHAVARE
- DITT BARN/ DIN PARTNERS BARN
- ANNAN FAMILJEMEDLEM ELLER SLÄKTING
- NÄRA KAMRAT/VÄN
- DIN ARBETSKAMRAT, SKOLKAMRAT, GRANNE, VÄNS VÄN ELLER DYLIKT (KAN SÄGAS VARA I EN JÄMBÖRDIG RELATION)
- DIN LÄRARE, LÄKARE, VÅRDGIVARE, TRÄNARE ELLER DYLIKT (DÄR UP VANLIGTVIS ÄR I BEROENDESTÄLLNING)
- DIN ELEV, PATIENT, KUND ELLER DYLIKT (DÄR GÄRNINGSPERSONEN VANLIGTVIS ÄR I BEROENDESTÄLLNING)
- BEKANT ENDAST TILL NAMN OCH/ELLER UTSEENDE
- ANNAN
- VET EJ
- VILL EJ SVARA

Alkohol- eller drogpåverkan

Vet du om <<Han/Hon>> var påverkad av alkohol eller någon drog vid tillfället?

- JA, DET VAR <<HAN/HON>>
- JA, JAG TROR DET
- NEJ, DET TROR JAG INTE
- NEJ, DET VAR <<HAN/HON>> INTE
- VET EJ
- VILL EJ SVARA

Typ av brottsplats

Skedde det i en bostad, på din arbetsplats, på din skola eller någon annan plats? ²⁶

- I DIN EGEN BOSTAD
- I EN BOSTAD SOM TILLHÖRDE DEN SOM UTSATTE DIG
- NÅGON ANNANS BOSTAD
- PÅ DIN ARBETSPLATS
- PÅ DIN SKOLA (INKL SKOLGÅRDEN)

²⁶ Frågan om typ av brottsplats gjordes om i samband med uppföljningsintervjuerna för NTU 2020, se Brå 2020 för hur frågan var ställd 2019. Vidare gäller för hot och sexualbrott att frågan bara ställs vid de händelser där gärningspersonen uppges ha varit fysiskt närvarande.

- PÅ ELLER I DIREKT ANSLUTNING TILL RESTAURANG, NATTKLUBB ELLER ANNAT UTESTÄLLE
- PÅ ELLER I DIREKT ANSLUTNING TILL ALLMÄNNA KOMMUNIKATIONER, (T.EX. PÅ BUSS, TÅG, TUNNELBANA. BUSSHÅLLPLATS, T-BANESTATION)
- PÅ GATA, TORG, PARK, DEN EGNA GÅRDEN ELLER LIKNADNE
- PÅ ANNAN PLATS, T.EX. GYM, FÖRENINGSLOKAL, TVÄTTSTUGAN, SHOPPINGCENTER, ETC
- VET EJ/MINNS EJ
- VILL EJ SVARA

Anmälningsbenägenhet

Har du eller någon annan person haft någon form av kontakt med polisen med anledning av den här händelsen, till exempel via telefon, besök eller internet?

- JA, INTERVJUPERSONEN
- JA, INTERVJUPERSONEN TILLSAMMANS MED ANNAN PERSON
- JA, ANNAN PERSON
- NEJ
- VET EJ
- VILL EJ SVARA

De som svarat "Ja, intervjupersonen", " Ja, intervjupersonen tillsammans med annan person", "Ja, annan person" eller "Vet inte" får följande följdfråga:

Är händelsen polisanmäld?

- JA
- NEJ
- VET EJ/MINNS EJ
- VILL EJ SVAR

Bilaga 4 Internt bortfall

Med internt bortfall (även kallat partiellt bortfall) menas att en person som medverkar i undersökningen inte besvarar alla frågor som ställs.

Intervjuarformuläret innehåller inbyggda logiska kontroller som motverkar förekomsten av internt bortfall till följd av att exempelvis en fråga hoppats över. Däremot finns svarsalternativen ”vet ej” och ”vill ej svara” för samtliga frågor i formuläret. Eftersom en del av frågorna i undersökningen kan uppfattas som känsliga kan det medföra att vissa intervjupersoner inte vill besvara dem.

Likaså efterfrågas i vissa fall detaljerad information, exempelvis om gärningspersonen, som kan vara svårt att lämna. Respondenten kanske inte är bekant med gärningspersonen, eller gärningspersonen kanske inte var fysiskt närvarande, vilket kan vara fallet vid utsatthet för hot och sexualbrott.

I de flesta fallen hanteras svaren ”vet ej” och ”vill ej svara” som internt bortfall, med undantag för svaret ”vet ej” på frågan om gärningspersonen var påverkad vid brottstillfället. Det eftersom det kan vara svårt att veta om gärningspersonen var påverkad eller inte. Andelen händelser där respondenterna uppgett ”vet ej” och ”vill ej svara” redovisas i tabell B4.1 för de resultat som redovisas i den här kortanalysen.

Tabell B4.1. Andel (%) händelser där respondenterna har svarat ”vet ej” och ”vill ej svara” i uppföljningsintervjuerna för NTU 2024.

	Vet ej Vill ej svara	
Misshandel		
Gärningspersonens kön	1,3	0,2
Gärningspersonens ålder	1,1	1,1
Relation till gärningspersonen	0,2	1,7
Påverkad gärningsperson ^a	..	0,2
Typ av plats	0,2	0,2
Polisanmäld	1,3	0,2
Hot		
Gärningspersonens kön	3,3	0,3
Gärningspersonens ålder	3,8	0,2
Relation till gärningspersonen	1,0	0,5
Påverkad gärningsperson ^a	..	
Typ av plats	0,2	
Polisanmäld	0,5	
Sexualbrott		
Gärningspersonens kön	1,9	0,2
Gärningspersonens ålder	2,5	0,2
Relation till gärningspersonen	0,2	0,2

	Vet ej Vill ej svara	
Påverkad gärningsperson ^a	..	0,2
Typ av plats		0,2
Polisanmäld	0,2	0,2
Rån		
Gärningspersonens kön	0,8	
Gärningspersonens ålder	2,3	
Relation till gärningspersonen	0,8	
Påverkad gärningsperson ^a	..	
Typ av plats	0,8	
Polisanmäld	1,5	

^a Svarsalternativet "vet ej" hanteras inte som internt bortfall vid frågan om gärningspersonen var påverkad. Med (..) menas att uppgiften inte finns tillgänglig eller inte redovisas. Saknat värde innebär att det är ingen som svarat det.